

אחדות ישראל לאור ההלכה

הרב אברהם בלס

כדי להכנס לנושא חשוב זה של אחדות ישראל חייבים להתייחס בכמה מילים למושג ישראל וזהו למעשה החלק העיקרי של ההקדמה ולאחר מכן לעבור לנושא האחדות שיהא בס"ד מחולק לשלושה חלקים:

(1) מסגרת מתוקנת

(2) אהבת הרע

(3) קרוב רחוקים

הקדמה

א. הרמ"א פוסק¹: "יש אומרים שמומר שנהרג בידי נכרים מתאבלים עליו". אדם שפרש לגמרי מעם ישראל אם הוא נהרג בגלל היותו יהודי הרי שהוא חוזר אל המסגרת של עם ישראל. (ועיין בענין זה במאמרו הנפלא של הראי"ה קוק זצ"ל^א: "על במותינו חללים") ובאותו כוון מאירים דבריו של רבינו הרמב"ם^ב: "ואיש שיזכנו האל לעלות במעלה עליונה כזאת: כלומר שנהרג על קדושת השם – אפילו היו עוונותיו כמו ירבעם בן נבט וחבריו – הוא מעולם הבא..."

אנו אוהבים כל אדם שנברא בצלם, אבל לפני שאנו מדברים על אהבת כל נברא אנו מדברים על היחוד הישראלי – על היחוד היהודי. כל אדם שנהרג כיהודי הרי שיש לו חלק לעולם הבא.

ב. ישנה מחלוקת בתלמוד² מהי הגדרתם של ישראל בשעה שהם עובדים עבודה זרה.

1. שו"ע יורה דעה סימן ש"מ סעיף ה' בהגה

א. מאמרי הראי"ה עמ' 89

ב. אגרת קידוש השם אות ד'

2. תלמוד בבלי קידושין ל"ו

לדעת ר' יהודה אין הם נקראים בנים ולדעת רבי מאיר אפילו כך נקראים בנים. הרשב"א^{2א} פוסק כר' מאיר, עם ישראל צדיקים כרשעים נכנסים תחת אותה הגדרה – בנים לקב"ה.

ג. הגמרא מביאה³ מאמר של אהבה בריה דר' זירא הקובע שכל הברכות (= מצוות עיין רש"י במקום) אף על פי שיצא מוציא. דין זה נובע מיסוד הערבות. הגמרא^{3א} מסבירה את הפסוק וכשלו איש באחיו – "איש בעוון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה". פירושה של הערבות הוא שעם ישראל הוא יחידה אורגנית אחת וישנו קשר נשמתי עמוק בין הפרטים עד כדי כך שאפילו אחד שכבר יצא ידי חובת המצוה יכול להוציא את חברו ידי חובת המצוה. רבינו ניסים^{3ב} מעמיק את יסוד הערבות וקובע שאם חברך לא יצא ידי חובת המצוה כאילו אתה בעצמך לא יצאת ידי חובה.

דין זה שאדם שכבר יצא חובת המצוה יכול להוציא את חברו שעדיין לא קיים המצוה הוא דין מוסכם ללא שום חולק, כדי להמחיש יותר את יסוד הערבות נוכל להעזר בדברי התלמוד הירושלמי^{3ג} המתיחס לאסור הנקימה והנטירה. משל למה הדבר דומה ליד אחת שהחזיקה בסכין ופגעה בטעות ביד השניה. וכי יעלה על הדעת שהיד הנפגמת תחזור ותכה את היד הפוגעת? כללו של דבר, עם ישראל הוא נשמה אחת בעולם בגופות מחולקים.

סכומו של דבר:

1. ישנו הבדל תהומי בין ישראל והעמים (מבחינה מעשית הרי ברור שקביעה זאת מחייבת את עם ישראל להתנהגות מוסרית יוצאת מן הכלל, וחס ושלום לפגוע בגוי, שהוא חף מפשע. אבל ברור הדבר שלאור הבנה זאת תהיה תמיד עדיפות ביחס כלפי יהודים מאשר כלפי נכרים. עדיפות בעזרה וסיוע, עדיפות במתן עבודה וכד'. קביעה זאת מחייבת גם אחריות של מדינת ישראל כלפי יהודי העולם ולכן ברור הוא שאם ח"ו תתחולל שואה נוספת הרי שצה"ל ילחם כנגד הצורר גם מחוץ לגבולות המדינה).
2. עם ישראל כולו (למעט יוצאים מן הכלל) הם בגדר בנים לקב"ה, בנגוד לעמים אחרים בהם ישנם הבדלים חברתיים ברורים לעין בין החברה הכללית לבין הסוטים. (גם בעם ישראל ישנם הבדלים בין דתיים לחילוניים, בין טובים לרעים וכד', אבל כאמור הבדלים אלו הם הבדלים שטחיים מאוד).
3. בעם ישראל ישנו קשר נשמתי עמוק בין הפרטים, בנגוד לקשרים שבתוך עמים אחרים שהם קשרים רגשיים חברתיים.

2א. שו"ת הרשב"א חלק א' תשובה קצ"ד

3. תלמוד בבלי ראש השנה כ"ט

3א. תלמוד בבלי שבועות ל"ט

3ב. רבינו ניסים על הרי"ף ראש השנה כ"ט, דף ת. בדפי הרי"ף, ד"ה תני

3ג. תלמוד ירושלמי נדרים פרק ט' הלכה ד'

כמו שכבר ציינו ישנה שותפות נשמית בתוך עם ישראל, אולם לצערינו, השותפות הזאת לא תמיד מספקת ואנו נזקקים לשותפות תודעתית, כלומר: למכנה משותף. ככל שנחזק את הדברים המשותפים – תרבות יהודית, קשר למולדת, מפעלים ציוניים משותפים – התיישבות, קליטת עליה וכד', חיזוק הקשר אל השורשים – הרי ממילא תגבר תחושת האחדות. ככל שהחברה תהיה חברה ערכית יותר, הרי הגבוש הפנימי ילך ויגבר. כמובן שערכיות אינה שייכת רק לתחום היהודי ציוני, אלא לתחומים רחבים יותר, כגון איכות סביבה, תרבות דיור, עזרה לזולת, רווחה, זהירות בדרכים וכד' (כדי שלא תוצר טעות, כמובן שתחומים אלו הם תחומים מרכזיים ביהדות, כוונתי לאמר שתחומים אלו במידה זו או אחרת משותפים לכל המין האנושי).

כללו של דבר, ככל שהמשותף הערכי והקדושתו גדול יותר האחדות מתחזקת. ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו – עיר שמחברת את ישראל זה לזה³.

ופן מרכזי נוסף, הרמב"ם³ קובע שתלמיד חכם שמשאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות ועושה בכל מעשה לפני משורת הדין וכו' הרי זה קידש את השם. כמובן שהדברים מופנים במיוחד לאנשי הרוח מהם תובעים הרבה יותר, אבל אין ספק שאפשר לישם עקרון זה כלפי הצבור הדתי בכללותו. ברגע שהצבור הדתי יחיה חיים מוסריים יותר, לא ינצל את הדת לרווחים פרטיים אלא בדיוק להיפך: מוהלים בחינם, חזנים בחינם וכד', ממילא קידוש שם שמים יתרבה. ציבור גדול ימשך לתורה ואז המשותף יהיה גדול הרבה יותר.

פרק א' – מסגרת

כדי לשמור על הרובד הפשוט ביותר של יציבות חברתית חייבת להוצר מסגרת של משטר וחוקים: "אלולי מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו"⁴.

מערכת חוקים, שופטים ושוטרים הינם תנאי הכרחי בכל חברה בריאה. פוסק הרמב"ם⁵: "מצות עשה של תורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך, שנאמר: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך". שופטים אלו הדיינים הקבועין בבית דין, ובעלי דינין באים לפניהם, שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה: והם עומדים לפני הדיינים, המסבבין בשוקים וברחובות ועל החנויות לתקן השערים והמידות, ולהכות כל מעוות, וכל מעשיהם על פי הדיינים וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו

ד3. תלמוד ירושלמי חגיגה פרק ג' הלכה ו'

ה3. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה' הלכה י"א

4. מסכת אבות פרק ג' משנה ב'

5. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק א' הלכה א'

לבי"ד ודנין אותו כפי רשעו". ומעניינת מאוד פסיקת התלמוד הירושלמי^{5א} שעיר שאין בה בי"ד מכין וחובשין אסור לגור בה. כמו כן פוסק הרמב"ם⁶ "כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו... וכן כל המבזה את המלך או מחרפו יש למלך רשות להרגו כשמעי בן גרא... כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה... יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה...". כמובן שאין בדורנו ולו פוסק אחד שטוען שהיום קיים דין מלך לכל דבריו, לכן לא יתכן היום לפסוק גזר דין מות, אבל באופן עקרוני ברור שהשלטון חייב לדאוג לחוק ולסדר בצורה הטובה ביותר למטרת תיקון העולם.

המדינה היא בראש ובראשונה מוסד של מסגרת יציבה, ולכן קובע הגר"ח הלוי זצ"ל: "חובת כל אדם בישראל להחדיר בהכרתו תחושה של אהבה חדשה שדורות רבים נשתכחה מאיתנו, הלא היא חובת אהבת המדינה, עיקרה אחד, ופרטיה הם כל מהלכי החיים, שכולם יכוונו למטרה עליונה אחת: המנעות מכל מעשה העשוי להזיק לקיומה ובטחונה, ועשיית כל מעשה הגורם לביצורה, חיזוקה והתעצמותה".

כשאנו מדברים על מסגרת, מעניינת היא הגדרתו של בעל המשנה ברורה מהו עברייני? אומר בעל החפץ חיים זצ"ל⁸ שעברייני הוא אחד שעובר על גזירת ציבור. ואין כאן מה להוסיף. (עברייני הוא גם אחד שעבר עבירה אבל גזר זה בזמנינו כנראה לא קיים, שהרי כולם בגדר תינוקות שנשבו, ואין גם מי שיודע להוכיח).

אולם גם במסגרת חזקה, שלטון יציב, ובתי משפט מסודרים, עדיין לא די בשמירה מדוקדת על כל החוקים, עדיין לא מובטחת יציבות החברה. ישנם כל מיני זרמים שעלולים להזיק מאוד לחברה והם: שנאת חנם, לשון הרע ורכילות, מחלוקת, אלימות מילולית, זלזול, גרימת צער, ואפילו נקימה ונטירה.

הרמב"ם קובע⁹: "המרגל בחבירו עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תלך רכיל בעמך...". עוון גדול הוא וגורם להרוג נפשות רבות מישראל... צא ולמד מה אירע לדואג האדומי...". לשון הרע שמעורבים בו מספר קטן של אנשים יתכן ואין היזק גדול, אולם ברגע שתופעת הרכילות היא תופעה חברתית מקולקלת, הרי שהחברה מתחילה להיסדק, אם מדברים לשון הרע על קבוצות גדולות, הרי הנזק החברתי הוא בל ישוער. הגמרא קובעת¹⁰

5א. תלמוד ירושלמי סוף קידושין

6. רמב"ם מלכים ג' ח'-י'

7. מקור חיים לגר"ח הלוי חלק א' פרק ב' הלכה ז'

8. שו"ע אורח חיים סימן תרי"ט משנה ברורה ס"ק א'

9. רמב"ם הלכות דעות פרק ז' הלכה א'

10. תלמוד בבלי יומא ט'

שבית שני חרב בגלל שנאת חינום. התלמוד הירושלמי מחדד דבר זה ואומר¹⁰: ששנאו אלו לאלו שנאת חינום, כלומר היתה פה שנאה בין מחנות וקבוצות וכל אדם קוטלג באופן מידי למחנה מסויים. תופעה כזו היא הרס החברה. ישנו בתלמוד הירושלמי מאמר מרתק¹¹ הטוען שדורו של דוד אפילו שהיה דור של צדיקים, כיון שהיתה בו רכילות נפלו ממנו חללים. לעומת זאת דורו של אחאב, למרות שעבדו עבודה זרה, היות ולא היתה ביניהם כל רכילות, הרי שלא נפלו מהם חללים במלחמות... . הגהות מיימוניות¹² פוסק את הירושלמי¹². הקובע שמותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת. מחלוקת היא הסרטן החזק ביותר בלב החברה ואנו צריכים לעשות את כל המאמצים כדי למנוע אותה.

הרמב"ם פוסק¹³ שאם אדם רואה אוהב שצריך לפרוק את חמורו ושונא שצריך לטעון את משאו, הרי שהשונא קודם כדי לכפות את יצרו. ערוך השולחן¹³ קובע שהרמב"ם מדבר על שונא בעלמא – אדם ששונאים אותו בגלל סיבות אישיות, לאור הסברו של התוס'¹³ (אמנם התוס' מדבר על שונא מחמת עבירה אבל העקרון הוא אותו עקרון) הדין הזה יותר מובן. ברגע שהשונא רואה שאני לא עוזר לו הרי שבאיזו שהיא דרך הוא יחזיר שנאה. תיוצר מציאות של שנאה עמוקה יותר וממילא החברה תתחיל להתפורר. גם חברה שבנויה על נקימה ונטירה היא חברה עצבנית ומפוררת. אם אנשים מתייחסים בקפדנות אחד אל השני ומצערם אחד את השני הרי שנוסף על כך שהם עוברים על הלאו של"לא תונו איש את עמיתו", הרי שהחיים הופכים לבלתי נסבלים.

ברובד המעשי, אם באמת מחפשים חברה יציבה הרי בראש ובראשונה צריכים לצנזר את כלי התקשורת. לא יתכן שכלי התקשורת יזלזלו, יפגעו ברגשות, יגרמו נזקים לפרטים ולצבור הגדול ויגרמו למחלוקת. התקשורת, לצערינו, ובמיוחד זו האלקטרונית, מחנכת לאלימות – סרטי רצח, מין, סמים וכד' ולכן אין פלא שהתוצאה היא אוירה של אלימות מילולית וזלזול. החברה חייבת להתייחס בחומרה רבה למי שמלבה שנאה. כמובן שכדי ליצור חברה בריאה יש לדאוג בראש ובראשונה לצבור החלש: עולים חדשים, יתומים, אלמנות וח"ו לא לנצלו.

10. תלמוד ירושלמי יומא פרק א' הלכה א'

11. תלמוד ירושלמי פאה פרק א' הלכה א'

12. הגהות מיימוניות אות ג' על הרמב"ם הלכות דעות פרק ז' הלכה ג'

12א. תלמוד ירושלמי פאה פרק א' הלכה א'

13. רמב"ם הלכות רוצח פרק י"ג הלכה י"ג

13א. ערוך השולחן חושן משפט סימן ערב סעיף י"ב

13ב. תלמוד בבלי פסחים קיג: תו"ס ד"ה משראה

פרק ב' – אהבת הרע

היום נפוצה הסיסמא "חיה ותן לחיות". מה שנחוץ הוא שמירת הסדר וזהו, אתה אל תתערב בחיי, אני לא אתערב בחייך והכל יבוא על מקומו בשלום. דברנו בפרק א', על סור מרע, אולם אי אפשר לצייר מסגרת תקינה המבוססת רק על סור מרע. הרמב"ם פוסק¹⁴ שאדם שיכול היה להציל את חבירו ולא הציל, עובר על הלאו של לא תעמוד על דם רעך, ולא רק זו, אלא אפילו התעלם האדם מן האבידה עובר בלא תעשה ועשה^{14א}.

התורה דוחה את הקו המתיר להתעלם, אין אדם יכול לאמר אני רוצה רק לחיות את חיי, אדם צריך להיות מעורב.

יתר על כן התורה מבוססת על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך"¹⁵.

מה הכוונה במצוות אהבת הרע? הרמב"ם קובע¹⁶: "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך", לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו". אחד היסודות שמונה הרמב"ם הוא הסיפור בשבח החבר. אם ניקח לדוגמא את התקשורת לא מספיק לא לכתוב ולדבר לשון הרע, זלזול ושנאה, אלא להיפך יש להרבות באהבה, כבוד ו"פרגון". כמה איכות חיים יש בעיתון שכולו מלא שירות ותשבחות על הזולת, החברה והמדינה. הרמב"ם במקום אחר קובע¹⁷ שלבקר חולים, לנחם אבלים, ללוות אורחים, לשמח חתן וכלה וכד' הרי הם בכלל "ואהבת לרעך כמוך". הפנים צריכים להיות כלפי החברה ופרטיה.

פוסק הרמב"ם¹⁸ "מת אחד בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה עד שיקברוהו". כלומר, מת יהודי אחד, העיר מושבתת לזמן מסוים. נכון שהרמב"ם מגביל דין זה אם יש שיתעסק בצרכיו, אולם הלחם משנה במקום מבין שבשעת ההלויה עצמה כל בני העיר חייבים להשתתף בלויה. האדם מחויב לחברה, ודבר זה כלל וכלל לא תלוי ברצונו.

הרמב"ם קובע¹⁹ שאחד הדברים שמנדים עליהם הוא המעכב את הרבים מלעשות מצוה. מכלל לאו שאתה שומע הן. חשוב מאד ליצור חבורות של מצוה ובמיוחד בדברים שבין אדם לחבירו, כגון חבורת ביקור חולים, חבורת עזרה לזולת וכד' דבר שיוסיף רבות לנושא אחדות ישראל. כמו שהראנו הרמב"ם, האדם לא מנותק מהזולת ומהסביבה הקרובה והוא חייב להיות מעורב עם הבריות.

14. רמב"ם הלכות רוצח פרק א' הלכה י"ד

14א. רמב"ם הלכות גזילה ואבידה פרק י"א הלכה א'

15. תלמוד בבלי שבת לא. ועיין תלמוד ירושלמי נדרים פרק ט' הלכה ד'

16. רמב"ם הלכות דעות פרק ו' הלכה ג'

17. רמב"ם הלכות אבלות פרק י"ד הלכה א'

18. רמב"ם הלכות אבלות פרק י"ד הלכה י'

19. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ו' הלכה י"ד

ומן הזולת והסביבה הקרובה אל הצד הלאומי. אדם חייב להרגיש קשר לכל מה שקורה לעם ישראל ולא רק למה שקורה בהווה אלא למה שקרה בעבר לאבותינו.

"הרואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל כגון מעברות הים ומעברות הירדן... מברך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה"²⁰.

"קורעין על שמועות רעות, כגון שנקבצו רוב הצבור למלחמה ושמעו שנגפו לפני אויביהם אפילו לא נהרגו אלא המיעוט מהם"²¹.

"הרואה ערי יהודה בחורבן (למרות שיתכן שהוא יושב בשקט ובנוחות בוילה שלו) אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע"²². ישנו סימן שלם בשולחן ערוך²³ המדבר על צרות הצבור המחייבות את כל הציבור להתענות, למרות שבודאות ישנם יחידים שהסכויים שיפגעו הם אפסיים.

יתר על כן אסור לו לאדם לשמש מטתו בשנות רעבון חוץ מלילי טבילה²⁴. אדם כפוף, ולו בהתנהגותו הפרטית ביותר, למצב הציבורי חברתי (הערה חשובה: אסור תשמיש המיטה בשעה שהמצב הכללי קשה, אינו שייך דוקא לצד קהילתי או לאומי אלא אף למצבים אוניברסליים, שהרי נח בשעת המבול נאסר בתשמיש המיטה. אם הורגים אנשים ברחבי העולם ללא שום סיבה מוצדקת, הרי שהדברים צריכים לכאוב ולזעזע ואי אפשר להמשיך בחיים שוטפים לגמרי כאילו לא קורה דבר).

הרמב"ם²⁵ מגדיר פורש מצרכי הציבור - אדם שאין לו חלק לעולם הבא - אדם שאפילו שלא עבר עבירות אלא נבדל מעדת ישראל, אינו עושה מצוות בכלל, (כלומר יתכן שהוא מקיים מצוות באופן פרטי) ולא נכנס בצרתן, ולא מתענה בתעניתם, אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהם. לפי הרמב"ם יתכן אדם שמבחינה פרטית הוא צדיק גמור ובכל זאת על ידי העובדה הפשוטה שהוא מנתק עצמו מכלל ישראל הרי שהוא נחשב רשע גמור.

הרב סולובייציק מרחיב את הרעיון הנ"ל וקובע^{25א}: "יהודי שאיבד את אמונתו בכנסת ישראל, ואף אם הוא בפינתו שלו מקדש ומטהר עצמו בחומרות ואסורים, - יהודי זה אין לו תקנה ואינו מוכשר כלל להכנס ליום הכפורים המקיף את כנסת ישראל כולה, לכל חלקיה ולכל דורותיה. לחלק בקדושת היום ולכפרה בתוך כלל ישראל יזכה רק יהודי זה

20. שו"ע אורח חיים סימן רי"ח סעיף א'

21. שו"ע יורה דעה סימן ש"מ סעיף ל"ו

22. שו"ע אורח חיים סימן תקס"א סעיף א'

23. שו"ע אורח חיים סימן תקע"ו

24. שו"ע אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ד'

25. רמב"ם הלכות תשובה פרק ג' הלכה י"א

25א. בספרו על התשובה עמ' 98

המאמין בכנסת ישראל. יהודי המאמין בכנסת ישראל, הוא יהודי החי עם כנסת ישראל באשר היא ומוכן למות בעדה, הכואב בכאבה ושמה בשמחתה, לוחם מלחמותיה, נאנק בכשלונותיה וחוגג נצחונותיה. יהודי המאמין בכנסת ישראל, הוא יהודי המצרף עצמו בחישוק בל ינתק לא רק לעם ישראל של דור זה בלבד, אלא לכנסת ישראל של כל הדורות. ובמה? בתורה, שהיא ובה הרציפות של כל דורות ישראל מן העולם ועד העולם".

כמובן שאנו מדברים על אהבת ישראל, לא יתכן שלא להתחבר אל אדם בגלל מוצא עדתי זה או אחר. היפוכם של דברים, משימה חשובה היא להתמזג ביחד כל עדות ישראל. לא יעלה על הדעת זלזול או קפוח של אדם בגלל עדתו, אנו חייבים להוקיר כל מורשת עדתית מתוך הבנה שכל עדה במנהגיה המיוחדים תורמת לפסיפס הנפלא של מורשת היהדות. נושא נוסף הוא השכונות הנפרדות. אדם שנושא את דגל אהבת ישראל באמת ובאמונה לא יתכן שישתגר בחינת אני את נפשי הצלתי, אלא חייב לשאת בעול עם כלל הציבור. ברוך השם ישנם הרבה מסגרות: עבודה, צבא, קהילה בהם נפגשים יהודים הנמצאים בכל מיני דרגות של קיום מצוות. על כל פנים, גם אם אדם גר במסגרת נפרדת, אסור לו מנטלית להרגיש את עצמו מנותק מהציבור.

ופה אנו חייבים בקצה המזלג לגעת בנושא היחידות הנפרדות, ישיבות ההסדר. ברור שאדם צריך להיות מעורב עם הבריות ולכן האידיאל הוא פיזור. אבל יש לזכור שהאידיאל אינו ביטול מוחלט אלא שמירה מסוימת של יחוד.

הרב קוק מסביר²⁶ את מאמר חז"ל²⁶: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם לכאורה הדברים לא ברורים, הרי אנו רואים כל הזמן מחלוקות. ההסבר הוא, שדוקא על ידי הויכוחים מבררים יותר את הדברים ומתוך כך נוצר שלום. או במילים אחרות יחודיות היא תנאי לאחדות, ולכן ברור הוא שאין לפזר את יחידות ההסדר למיניהם.

פרק ג' - קרוב רחוקים

הזכרנו בדברי ההקדמה שעם ישראל הוא כולו בגדר בני אדם לה' אלוהיכם. כל זה נכון מאוד באופן העקרוני, אולם במישור המעשי ישנם אנשים שבגלל מעשיהם מרגישים את עצמם מנותקים מהצבור שומר התורה. וגם ציבור שומרי התורה מתלבט בינו לבין עצמו כיצד לנהוג ביחס לציבור המנותק מן התורה. נכון שמבחינה שכלית הם מבינים שכולנו בני איש אחד נחנו, אבל הרגש מעורר כמה סימני שאלה. לפני שאפרט מעט את המגמה של קירוב הרחוקים, אציין רק שהנצי"ב קבע שקהילות נפרדות הם חרבות בלב האומה. הרמב"ם קובע²⁷ שישנן שמונה דרגות בנתינת הצדקה, המעלה הגבוהה ביותר

26. תלמוד בבלי סוף ברכות

26א. מאמרי הראיה עמודים 286-287

27. רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י' הלכה ז'

היא להחזיק ביד ישראל שנופל כדי לחזק אותו שיעמוד בזכות עצמו על ידי נתינת עבודה וכד'. המגמה הכללית היא לרומם את הנופל ואין לך נופל גדול מאדם שהתרחק. אנו מוצאים בנוסח של תפילת יום הכפורים²⁸ אנו מתירים להתפלל עם העבריינים. התפילה ביום הקדוש ביותר לישראל, לא יתכן שלא יכללו בה המנותקים מהתורה (כמו שהסברנו, ברור שקשה למצוא היום עבריינים ומה שחשוב לעניינו מנוסח תפילה, זה עיקרון הקירוב). וכמו כן קבעו חז"ל²⁹: "כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית". עם ישראל מורכב מצדיקים בינוניים ורשעים – בבחינת ציבור, ואסור בשום פנים ואופן להתנתק מן הרשעים קל וחומר שאסור להפרד מן המנותקים. מענין מאד הוא הספור על שכניו של ר' מאיר שהציקו לו, אשתו הצדקת ברוריה שכנעה אותו שהוא צריך להתפלל שיחזרו בתשובה ולא להתפלל שימותו, ואכן ר' מאיר השתכנע שדרכה היא הדרך הנכונה³⁰.

חשוב לציין גם את הגמרא³¹ המתארת את מות אחאב שללא ספק היה מלך רשע מאין כמוהו. הגמרא שם קובעת שהעצב הקיף את כל הציבור.

הרמב"ם מביא³²: "וגם כן אינו ראוי להרחיק מחללי שבתות ולמאוס אותם, אלא מקרבם ומזרזם לעשיית המצוה. וכבר פרשו רבותינו ז"ל שהפושע אם פשע ברצונו, כשיבא לבית הכנסת להתפלל – מקבלים אותו, ואין נוהגים בו בזיון, וסמכו על זה מדברי שלמה ע"ה שאמר: לא יבוזו לגנוב כי יגנוב (משלי ו' פס' ל) אל יבוזו לפושעי ישראל שהם באים בסתר לגנוב מצוות". וכמו כן פוסק הרמב"ם³³: "כהן שלא היה לו דבר מכל אלו הדברים המונעין נשיאת כפים אף ע"פ שאינו חכם ואינו מדקדק במצות או שהיו הבריות מרננים אחריו או שלא היה משאו ומתנו בצדק, הרי זה נושא את כפיו ואין מונעין אותו... ואין אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע מן המצוות". הקב"ה יזכנו להגיע לאחדות מלאה במהרה, אמן כן יהי רצון.

28. שו"ע אורח סימן תריט סעיף א'

29. תלמוד בבלי כריתות ו'

30. תלמוד בבלי ברכות י'

31. תלמוד ירושלמי סנהדרין סוף פרק ד' (לכאור' הפשט שם הפוך, אף שיש ממפרשי הירושלמי שמסבירים

(כד)

32. מאמר קידוש השם בסופו

33. רמב"ם הלכות נשיאת כפים פרק ט"ו הלכה ו'